

גרירה והבאת אמצעי הצליחה במלחמת יום הכיפורים

חטיבה 421 היא חטיבת "הצליחה" שעליה הוטלה המשימה של גרירת אמצעי צליחה לקו התעלה. גרירת גשר הגלילים בליל הצליחה מוכרת למדי ופחות מוכרת היא האודיסיאה של גרירת דוברות המצופים (יוניפלוט), וסיפור הבאת ה"תמסחים" אל קו המים. בשני נושאים אלה יעסוק מאמר זה.

סא"ל (במיל') עווד מגידו

במסגרת מבצע "אבירי לב" הייתה חטיבה 421 אחראית על גרירת והבאת אמצעי הצליחה השונים אל אזור הצליחה בין שני מעוזי "מצמד". לצורך זה הוקצו לחטיבה כול גדודי הגישור שעמדו לרשות אוגדה 143 לקראת מבצע הצליחה. גדודים אלה היו: שתי פלוגות דוברות מצופים (12 דוברות) מגדוד 605 של סא"ל משה אידלשטיין.

פלוגת דוברות מצופים (12 דוברות) מגדוד 630 של אבי זוהר.

גדוד ה"תמסחים" 634 בפיקודו של סא"ל יגאל ניב.

גשר הגלילים, שהוקם על ידי אנשי "יפתח" של חיל הנדסה וגדוד 605.

גרירת גשר הגלילים על ידי החטיבה כבר תוארה בביטאון זה בהרחבה¹ ולא תפורט שוב.

אמצעי הגישור

כאמור, מלבד גשר הגלגלים שהיה אמצעי הצליחה המועדף בעיני מפ קדת חיל הנדסה ובמטכ"ל - "היהלום שבכתר מערך הצליחה" - עמדו לרשות חיל הנדסה שני אמצעי גישור נוספים לגישור תעלת סואץ למעבר טנקים: דוברות המצופים וה"תמסחים". דוברות המצופים

של 3 "תמסחים" יצר דוברת עם כבש חד-כיווני לנשיאת טנק בודד, וחיבור של 6 "תמסחים" יצר דוברת לנשיאת צמד טנקים. יתרונם הגדול של ה"תמסחים" היה בניידותם ובעבירותם הגבוהה, גם בדיונות, כך שלא היה צורך בגרירה או בסיוע חיצוני כלשהו להביאם אל קו המים. חסרונם היה בפגיעותם³.

בפרוץ המלחמה היה גדוד ה"תמסחים" בבסיסו שבמפרץ אמנון שבכנרת. 17 "תמסחים" הורדו לרפידיים ביום 8 באוקטובר על גבי מובילים. "תמסח" אחד נפל מהמוביל ליד ביר לחפן ויצא מכשירות, ו-16 "תמסחים" הגיעו לרפידיים ב-9 באוקטובר⁴.

גרירת הדוברות מאזורי הריכוז והגרירה בליל הצליחה

בצהרי שבת 13 באוקטובר נשלח כוח בן 11 טנקים מגדוד 599 בפיקוד הסמג"ד רס"ן יהודה טל, לגרור את דוברות גדוד 630 מרפידיים. בשעות ערב החלה הגרירה שבמסגרתה הכוח קידם 9 דוברות ממחנה ההנדסה ברפידיים דרך ציר "פדוי" (ציר מקביל לכביש רפידיים-טסה, כ-25-15 ק"מ מדרום לו) אל "ערבסקה 73" בוואדי אום חושייב, כ-30 ק"מ מדרום-מזרח לטסה. ב-01:00 של 14 באוקטובר הגיע הכוח ליעדו ונכנס לחניון לילה

היו דוברות שהורכבו ממצופי יוניפלוט שנרכשו בבריטניה לאחר מלחמת ששת הימים. במקור שימשו המצופים לצרכים שונים בנמלים ובתעלות מים. חיבורם של 9 מצופים כאלה ועוד 3 מצופי כבש יצר דוברת. זיווד הדוברת כלל גם 2 מנועים על גבי מצופי צד. על ידי חיבורן זו לזו של 8 דוברות ניתן היה לגשר על פני תעלת סואץ. הבעיה העיקרית של דוברות המצופים הייתה ה סרבול שלהן ומשקלן. דוברת מצופים הייתה מפלצת באורך של כ-18 מ' וברוחב 10 מ', ומשקלה עשרות טונות. כדי לשנע את הדוברות יוצרו עבור חיל החימוש גרורים מיוחדים, שנועדו להיגרר על ידי טנקים². לקראת מבצע "אבירי לב" נמצאו דוברות המצופים בשני ריכוזים. 12 דוברות של גדוד 605 ברומני ובבלוזה שבגזרה הצפונית. 12 דוברות של גדוד 630 בימ"ח אמצעי הגישור ברפידיים.

ה"תמסחים" היו רכב גישור אופני-אמפיבי. הם נרכשו בגרמניה כגרוטאות מעודפי נאט"ו (הכלים נקראו במקורם ג'לואה, על שם הגנרל הצרפתי שתכנן אותם), ושופצו במפעלי "כור". בתחילת 1973 התקבלה החלטה להתמקד בפיתוח גשר הגלילים, ובעקבות זאת הופסק שיפוץ ה"תמסחים", כך שעם פרוץ המלחמה היו בגדוד 634 רק 19 תמסחים משופצים. חיבור

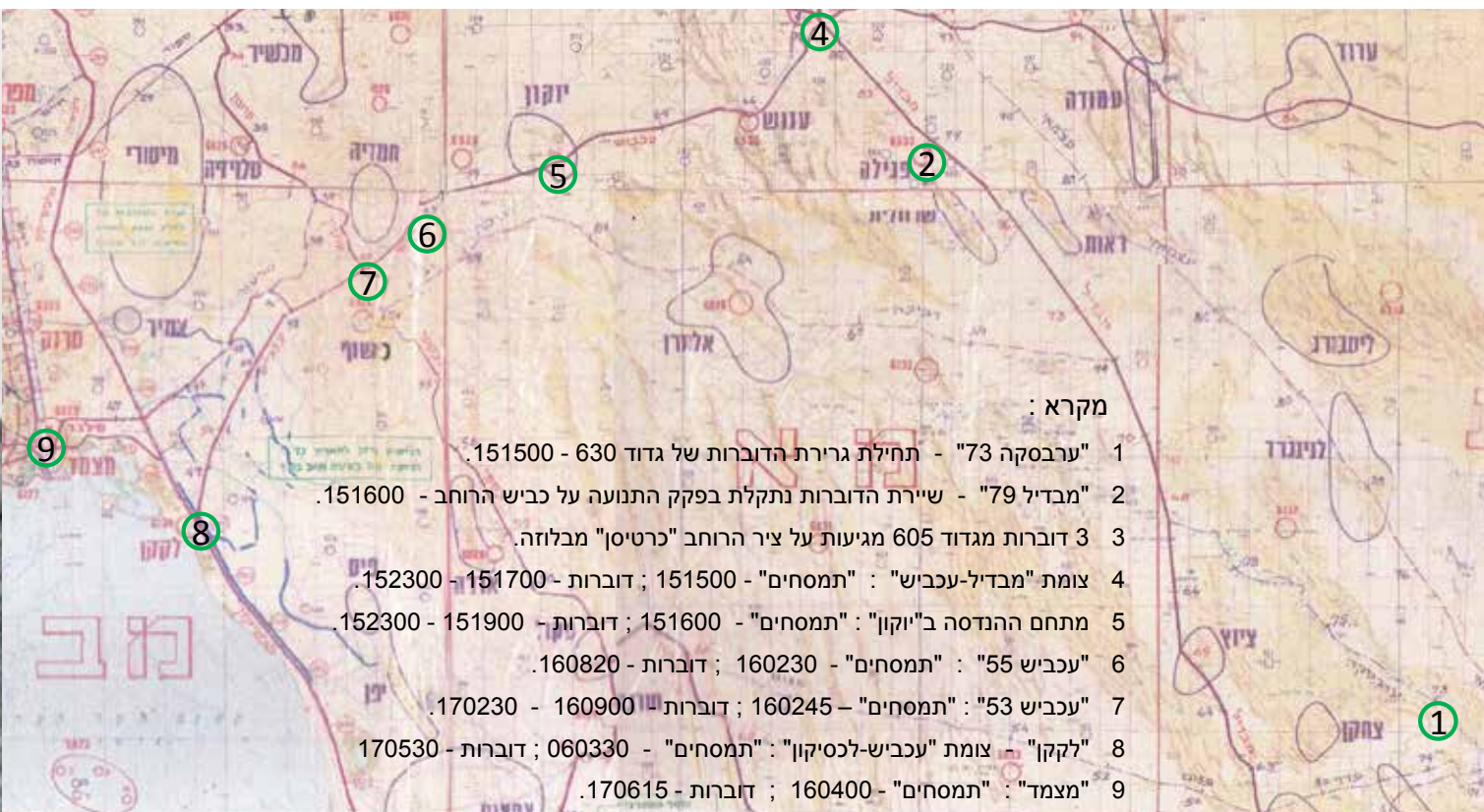

טנק של גדוד 264 עולה על דוברת "תמסח" חד-כיוונית

כשהטנקים נשארים רתומים לדוברות. עם בוקר הייתה הגרירה אמורה להימשך, אולם הטנקים נקראו להשתתף בקרב השריון הגדול שהחל להתפתח, ולכן התנתקו מהדוברות ומיהרו לחבור לשאר הגדוד.

במסגרת חלוקת הכוחות והמשימות ל"אבירי לב" בחטיבה 421, הוטלו על גדוד 264, בפיקודו של רס"ן גיורא לב, שתי משימות: גרירת הדוברות של גדוד 630, וליוי גדוד ה"תמסחים". בהתאם לכך התפצל הגדוד לשני כוחות. כוח ובו 12 טנקים מפלוגות א' ו-כ' בפיקוד הסמג"ד רס"ן אילן מעוז הוקצה לגרירת הדוברות. חפ"ק המג"ד עם פלוגה ג' - סך הכול 10 טנקים, חבר לגדוד ה"תמסחים". בפקודה החטיבתית נקבע כי מפקדי יחידות הגישור לסוגיהם יהיו כפופים למפקדי גדודי הטנקים שאליהם חברו.⁵

לפי הפקודה החטיבתית היו הדוברות אמורות להתרכז באזור "יוקון" עד שעה 19:00, ולהתחיל בתנועה בעקבות גשר הגלילים, שתחילת התנועה שלו נקבעה בפקודה ל-20:00. בצהרי 15 באוקטובר יצא סמג"ד 264 לחבור לדוברות גדוד 630 בחניון שבו השאיר סמג"ד 599 את הדוברות יום וחצי קודם לכן (בינתיים הביא גדוד 630 את יתרת 3 הדוברות שלו מרפידים

מקרא :

- 1 "ערבסקה 73" - תחילת גרירת הדוברות של גדוד 630 - 151500.
- 2 "מבדיל 79" - שיירת הדוברות נתקלת בפקק התנועה על כביש הרוחב - 151600.
- 3 דוברות מגדוד 605 מגיעות על ציר הרוחב "כרטיסן" מבלוזה.
- 4 צומת "מבדיל-עכביש" : "תמסחים" - 151500 ; דוברות - 151700 - 152300.
- 5 מתחם ההנדסה ב"יוקון" : "תמסחים" - 151600 ; דוברות - 151900 - 152300.
- 6 "עכביש 55" : "תמסחים" - 160230 ; דוברות - 160820.
- 7 "עכביש 53" : "תמסחים" - 160245 ; דוברות - 160900 - 170230.
- 8 "לקקן" - צומת "עכביש-לכסיקון" : "תמסחים" - 060330 ; דוברות - 170530.
- 9 "מצמד" : "תמסחים" - 160400 ; דוברות - 170615.

מפת התקדמות אמצעי הצליחה - דוברות ו"תמסחים"

להם רק מנוע לגרירה אז רתמנו אותם. כל העסק הזה הלך לאט מאד"⁷.

במקביל לתנועת הדוברות של גדוד 630, החלה בשעות הבוקר של 15 באוקטובר תנועת 11 מ"2 הדוברות של גדוד 605 מרומני ובלוזה. משימת הגרירה הוטלה על טנקים שלוקטו מהגזרה הצפונית. בתנועה דרומה על ציר הרוחב (שמצפון לטסה נקרא ציר "כרטיסן") הסתבכו גם הטנקים שגררו את הדוברות של גדוד 605 עם שיירות אינסופיות של דרגי אוגדה 162. חלק מהדוברות נדחפו מהציר לחולות בהוראת מאן דהוא מאוגדה 162, ושם נשארו. בכמה מהטנקים נתלשו אוזני הגרירה. בסופו של דבר הגיעו לציר "עכביש" רק 3 דוברות של גדוד 605, והן צורפו לכוח הדוברות של גדוד 630.⁸

בסביבות השעה 21:00 ניתנה הוראה לדוברות להמשיך לנוע על "עכביש", אולם מאמצי החילוץ של הדוברות שנתקעה באזור צומת טסה נמשכו עוד זמן רב, ולמעשה רק לקראת 23:00 התקדמו עוד 3 דוברות בציר "עכביש", וחברו ל-2 הדוברות שכבר הגיעו קודם לכן ל"יוקון". בשלב זה הגיעה הוראה ממפקדת האוגדה להתנתק מהדוברות, כשהכוונה היא כנראה לשחרר את הטנקים הגוררים כדי לתגבר את חטיבה 14, שבשל היפגעות מואצת של כלים אצלה, התחילה להיות "קצרה" בטנקים⁹. המשמעות של הוראה זו הייתה שלמפקד האוגדה וסגנו כבר היה ברור לחלוטין בשלב זה כי הדוברות לא יגיעו למים בליל הצליחה. ולמרות זאת, הוראת ההתנתקות בוטלה לאחר כשעה,

לשיירת הזחל"מים והאוטובוסים שלה. כתוצאה מכל אלה, "למעשה עמדה שיירת הדוברות... ליד טסה שעות רבות כמעט ללא נייע"⁶. מספר הסמג"ד, רס"ן אילן מעוז: "התחילו לזרום כל מיני אל"מים ותא"לים, הקהנ"ר עצמו, וכל אחד עם העצות שלו". ומספר מ"פ א' - סגן נדב מן: "עד 'עכביש' התנועה הייתה בסדר. שם החלו כל הפקקים. שם הייתה המהומה הגדולה

טנק של גדוד 264 גורר דוברת

עם כל הגנרלים הגדולים ורוזן [חיים רוזן "מר חילוץ" של חיל החימוש - ע"מ] אני רבתי פה עם רוזן על ציר הכניסה ל'עכביש'. אמרתי לו: 'תיקח ותכוון'. טנק חילוץ משך את הטנקים, והדוברות האלה יש להן הצלבות ועוגנים חזקים מאד כדי למנוע סיבובים חזקים וקריעה של היצול. הוא עשה סיבוב חזק ותלש את הטנק מהדוברת. היו לנו בעיות עם הטנקים, בעיית מנוע ובעיות קשר, כל מיני צרות. היו פה כמה טנקים פגרים שהיה

לחניון). בסביבות השעה 15:00 התחילה תנועת 11 דוברות רתומות לטנקי הגדוד. הכוח יצא בציר ואדי חושייב ("ערבסקה") אל כביש הרוחב (ציר "מבדיל"). את הכוח ליוו 2 דחפורי יעה שהתפקיד שלהם היה להוריד את כל התמרורים מצדי הכביש כדי שהמדחפים של מנועי הדוברות, שבלטו מן הדוברות, לא ייפגעו בתנועה. צוותי הדוברות נסעו באוטובוסים בעקבות הכוח.

עד ל"מבדיל 79", כ-6 ק"מ מדרום לטסה, הייתה התנועה רצופה. מ"מבדיל 79" התחילה הצטופפות שהלכה והתעבתה עד צומת טסה לפקק אדיר: גדודי טנקים של אוגדה 162 חנו לאורך הכביש ומאות כלי רכב מנהלתיים של דרגי אוגדה 162 היו על הכביש. ככל שהכוח התקדם צפונה נעשתה התנועה קשה יותר. הטנקים הגוררים, שנאלצו לעתים לרדת מהציר כדי לעקוף שיירות כלי רכב שסתמו אותן, התחפרו בחול והתקשו להתקדם והממסרות שלהם התחממו. ראש הכוח הגיע בערך ב-1700 לצומת ציר "מבדיל" עם ציר "עכביש", שאליו אמור היה לפנות. עתה נתקל הכוח בבעיה נוספת: הפנייה החדה מציר הרוחב לציר "עכביש", שהייתה בעייתית בשל מוגבלות הסיבוב של גרורי הדוברות הכבדות. שתי דוברות הצליחו לעלות על ציר "עכביש" והמשיכו לכיוון "יוקון". הדוברת השלישית נתקעה ממש על הפנייה, והמאמצים לחלצה ולהעלותה על ציר "עכביש" להמשך תנועה נמשכו זמן רב. בינתיים, בסביבות 19:00, התחילה להגיע מכיוון צומת טסה חטיבת הצנחנים 247, שנועדה לצלוח את התעלה בסירות ח"ד, וניתנה עדיפות בכניסה לציר "עכביש"

גדוד ה"תמסחים" בתנועה

שלי. אמרתי 'רות סוף' ובוזה גמרתי את השיחה. פה היה תדלוק למי שהספיק. התקדמנו לאורך הציר, למעשה את כול ה-16 באוקטובר לאור יום חיכינו על ציר 'עכביש', רתומים.¹²

ה"גרוטאות" מצילות את המצב

16 ה"תמסחים" של גדוד 634 קודמו ב-14 באוקטובר מרפידים לציר הרחב "מבדיל", סמוך לחניון שבו רוכזו דוברות גדוד 630. בשעות אחר הצהריים של 15 באוקטובר קיזם הגדוד למתחם "יוקון", שבו הורכב גשר הגלילים. בשעה 18:00 החל הגדוד לנוע מ"יוקון" דרום-מערבה על "עכביש" לחבירה עם חטיבה 421, וחבר עם מג"ד 264. לקראת השעה 21:00 נתן המח"ט פקודה לתחילת תנועה, ומג"ד 264, שכנראה לא היה מרוצה מה"שידוך", שאל את המח"ט: "האם אני נע עם הגרוטאות?¹³ גדוד 264 נע עם ה"תמסחים" במקביל לשיירת גשר הגלילים במשך כ-5 שעות. בשל עומס התנועה על הכביש ירדו ה"תמסחים" בקטעים מסוימים אל הדיונות בניסיון לעקוף את הפקקים, אולם לקראת חצות, כאשר הגיעו לאזור שבו היו הדיונות חדות וקשות יותר לתנועה, גם הם הסתכסכו בדיונות הקשות, בדומה לגשר הנגרר, וזאת למרות עבירותם הטובה יחסית, ורק במאמצים הצליחו לעלות בחזרה על ציר הכביש. בשעה 02:30 של 16 באוקטובר התחיל הגדוד לנוע על הציר לפני גשר הגלילים, ובסביבות 03:00 חבר הכוח אל חפ"ק מפקד האוגדה שהיה ב"עכביש 52", והמשיך לנוע בציר "עכביש" ל"לקקן", ומשם לכיוון אזור הצליחה שבין 2 מעוזי "מצמד". בשעה

להתקפות טילי נ"ט מהמגנן המצרי ב"טרטור 42". במקום זה חנתה שיירת הדוברות שהצטברה ל-13 דוברות¹¹ במשך כול שעות היום והלילה של 16 באוקטובר.

ממשיך ומספר מ"פ א': "אנחנו הגענו ליד ה'הוקים' [סוללת טילי נ"ט מ"הוק" שהייתה פרושה בכנסייה לציר "עכביש" - ע"מ] רק בסביבות השעה 21:00. מפה התנועה הייתה איטית מאד. היה לנו

גשר הדוברות עם גשר של טנק גישור על הקטע שנפגע

רכב שהיה צריך לפנות את השיירות לאורך הכביש. עמדו על הכביש אוטובוסים, רכב של דלק, אספקה של תחמושת. הכול עמד שם... היו כמה אוטובוסים שנתקלו בדוברות, הצלחנו לדחוף הצידה כמה אוטובוסים. בקיצור הייתה שמחה גדולה. לקראת בוקר היה באמת ערפל חזק, [כש]הגענו ל'יוקון'... התקשר איזה קול נורא מוזר בקשר. זה היה מצרי. הוא אמר לי להתנתק מהדוברות ולהגיע לציר 'נוזל'. כנראה שהמצרים עלו על הרשת של הפלוגה

אלא שהטנקים כבר החלו להתנתק מהדוברות, וההתנתקות וההתחברות מחדש גזלו זמן נוסף. מספר הסמג"ד: "...התקשרתי לגיורא [מג"ד 264 - ע"מ] ואמרתי לו שיש הרבה בעיות. גיורא לחץ אותי והבנתי שהוא צריך את הטנקים. ביקשתי רשות להתנתק, ולאחר דין ודברים קיבלתי רשות להתנתק. התחלנו להוריד את הטנקים מהציר כדי לא לסתום אותו ולהתנתק מהדוברות, ואז קיבלנו הוראה לא להתנתק, ולהמשיך לגרור את הדוברות על ציר 'עכביש'. חלק מהדוברות כבר התנתקו והייתה בעיה להתחבר בחזרה ולהעלות את הדוברות בחזרה לכביש. בכמה מקרים היינו צריכים לרתום כמה טנקים בטור כדי להעלות את הדוברות בחזרה מהעמק החולי הזה לכביש...¹⁰ כול הלילה המשיכו הדוברות להתקדם באיטיות ובתפוזרת לאורך ציר "עכביש". ציר "עכביש" היה צפוף ועמוס במאות כלי רכב שהצטופפו בו ראש אל זנב: זחל"מים ואוטובוסים עם יחידות חטיבת הצנחנים וסירותיהם, ציוד הנדסי, דרגים של יחידות חטיבה 14 שהובילה את מבצע "אבירי לב", יחידות ארטילריה על דרגיהן, יחידות חיל הרפואה, רכבי פיקוד ושליטה ועוד. הקושי לפנות את הציר לצורך מעבר הדוברות המגושמות היה רב. התנועה האיטית נמשכה כול הלילה, והשיירה התפצלה למספר קבוצות. רק ב-08:20 הגיעו 5 הדוברות הראשונות בפיקוד מ"פ א' לאזור "עכביש 55". בהמשך התקדמה השיירה עד ל"עכביש 53", המקום שבו נעצרה כול התנועה על ציר "עכביש", לאחר שהסתבר שהציר איננו פתוח לתנועה וחשוף

צמד טנקים של גדוד 257 עולים על דוברת "תמסח" דו-כיוונית

04:00 הגיע כוח מג"ד 264 עם גדוד ה"תמסחים" ל"מצמד". עם הכוח הגיע למקום מפקד האוגדה האלוף אריאל שרון, שהכיר במדויק את נקודות הירידה למים שהוכנו בתקופתו כאלוף הפיקוד, ובהנחייתו החלו הדחפורים שהגיעו עם הגדוד לפרוץ את סוללת העפר ולהכינה לירידת ה"תמסחים" למים. ה"תמסחים" הראשונים החלו לרדת למים קצת אחרי 06:00. לפי התרגולת ה"תמסחים" נכנסו למים תוך שהם מעלים את הגלגלים ומנפחים את בלוני האוויר שלאורך גופם, המשמשים כמצופים. בשלב ראשון חוברו 5 שלשות של "תמסחים" לדוברת חד-כיוונית, ולקראת השעה 07:00 הוחל בהעברת 10 טנקי גדוד 264. בהמשך חוברו 4 דוברות חד-כיווניות ל-2 דוברות דו-כיווניות ואלה העבירו את 18 טנקי גדוד 257 של חטיבה 421 וחפ"ק המח"ט ואת פלוגת החרמ"ש שצורפה לגדוד החל מ-09:00. בנוסף העבירו דוברות ה"תמסח" במשך היום כלים של חטיבת הצנחנים 247.

בבוקר 17 באוקטובר העבירו דוברות ה"תמסח" את כוח מג"ד 599 (מחטיבה 421) שכלל פלוגת טנקים (8 טנקים), פלוגת החרמ"ש (זחל"מים) של הגדוד שנשא איתה תחמושת עבור טנקי החטיבה שצולחו ופעלו בגדה המערבית של התעלה ביום הקודם, וכן תאג"ד 599, ו-2 מכליות סולר. תוך כדי העברת זחל"מי גדוד 599 נפגעה הדוברת החד-כיוונית מפגז מרגמה, ובהמשך טבעה. בהמשך היום צלחו על גבי 2 הדוברות הנותרות 2 פלוגות גדוד 264 שגררו את הדוברות ל"מצמד" (סך הכול 10 טנקים).

המשך תנועת הדוברות

ב-17 באוקטובר בשעה 02:30 יצאה שיירת הדוברות להמשך תנועה על ציר "עכביש". משעות הבוקר המאוחרות של 16 באוקטובר הייתה הגזרה, ושיירת הדוברות בכלל זה, באחריות אוגדה 162.

שבהן היו אמורות להיות מוכנסות למים מיד לאחר המועד המתוכנן להכנסת גשר הגלילים בשעה 23:30 בליל 15 באוקטובר. הדוברת הראשונה הושקה למים ב-06:50 של 17 באוקטובר. כדי לחסוך בזמן, חלק מהדוברות הוכנסו למים כשהן מחוברות לגרורים. התוצאה הייתה שנוצרו הפרשי גובה בין דוברות מחוברות לגרורים לדוברות שהושקו ללא הגרורים, שהיקשו על החיבור לגשר, והדבר גרם להארכה משמעותית של משך הרכבת הגשר. על העבודה הקשה גם זרימת המים החזקה בתעלה, שחייבה שימוש בסירות גרר, וכן העלאת יעה אופני על חלקי הגשר הנבנה כדי לייצב אותו. העבודה נעשתה תחת אש ארטילרית כבדה שגבתה קרבנות מקרב העוסקים במלאכה, וכן היו יעפים של מטוסי קרב מצריים, וניסיונות של מסוקים מצריים להטיל חביות נפל"ם על הגשר הנבנה. בסך הכול הורדו למים 11 דוברות, 8 של גדוד 630 ו-3 של גדוד 605¹⁵. תהליך חיבורן של 8 מן הדוברות לגשר נמשך במשך כול שעות הבוקר ואחר הצהריים של יום 17 באוקטובר, כ-11 שעות, ורק בשעה 16:30 יכול היה סגן מפקד אוגדה 143 לדווח כי גשר הדוברות מוכן להעברת רק"ם.

מסיבות שונות שלא כאן המקום לפרטן, החל מעבר הכוחות של אוגדה 162 על גשר הדוברות רק לקראת חצות. למרות הנחיותיהם של אנשי הדוברות לנסוע על הגשר בהירות, הטנקים הראשונים של חטיבה 460 דהרו על הגשר, ולאחר מעבר כמה מהם הגשר נשבר ונקרע. לאחר התלבטות הובא למקום טנק גישור שהיה עם חטיבה 421 בגדה המערבית, שהניח את הגשר שלו על מיקום השבר בגשר הדוברות. בהמשך עלו הטנקים על גשר הדוברות באופן מבוקר, וגשר הדוברות עם טלאי הגשר של טנק הגישור

לפני תחילת תנועת הטנקים גוררי הדוברות שלחה מפקדת אוגדה 162 פלוגת סיור על גבי נגמ"שים לוודא כי ציר "עכביש" פנוי לתנועה. לעובדה כי אפשר היה לנוע על הציר תרמה העובדה שהמצרים לא הפעילו טילי סאגר בלילה, וייתכן שגם ההתקפה של גדוד 890 של הצנחנים על המערך המצרי ב"טרטור 42", שנכשלה, תרמה להסחת הכוח המצרי. לפני הכוח נעו דחפורים שסילקו מהציר כלי רכב ורק"ם פגועים, וסתמו בורות שנוצרו מהתפוצצות של משאיות תחמושת. לאחר תנועה שנמשכה כשלוש שעות הגיעה השיירה עם אור ראשון למעוז "לקקן" שעל שפת האגם המר הגדול, משם פנתה צפונה לאורך ציר התעלה (ציר "לכסיקון"), ומשם בציר "נחלה" שלחוף האגם עד לחצר הצליחה שבין שני מעוזי "מצמד". בכניסה לאזור "מצמד" החלה השיירה לספוג אש ארטילרית, ודוברת אחת נדלקה ונשרפה. דוברת נוספת נפגעה וננטשה, ויתר 11 הדוברות הוכנסו לחצר הצליחה, והוטלו למים. מספר מ"פ א': "...התחלנו להכניס את הדוברות טנק טנק, לפי קריאה שלי. פה כבר הייתה הפגזה, לא צפופה אבל די מדויקת, על החצר של 'מצמד' ומה שמסביב. קיבלנו פקודה מאריק שרון שהיה פה לזרוק מהר את הדוברות לתוך המים. הגיע טנק, התנתק, שני דחפורים מאחור דחפו את העגלה למים. הכניסו את הדוברות למים כדי לחבר אותן אחר כך לגשר. בשלב מסוים הטנק של אגוזי חטף פגיעה ישירה על הדוברת. הדוברת נדלקה ואני נתתי לו הוראה להתנתק ממנה מיד. הוא הצליח לצאת החוצה, להתנתק, והמשכנו בכל התהליך הזה של הכנסת דוברות.¹⁴

בשלב זה כבר הצטבר פיגור בן 32 שעות בלוח הזמנים של הבאת הדוברות למים, שהראשונות

טנק של גדוד 264 גורר דוברת בציר "מבדיל"

המערכת של התעלה ביממה הקריטית של מבצע "אבירי לב". ה"תמסחים" הגיעו אל התעלה בכוחות עצמם, ותרומתו של כוח הטנקים מחטיבה 421 שבמסגרתו נעו הייתה רק בליוויים. קידומן של הדוברות, לעומת זאת, היה כרוך במאמץ סיזיפי של הטנקים והצוותים מחטיבה 421 (3- הצוותים מהגזרה הצפונית), להתגבר על רצף של מכשולים פיזיים, ומכשולים מעשה ידי אדם. בסופו של דבר, למרות שהדוברות הגיעו למים באיחור של 32 שעות, גשר הדוברות הוא שאפשר את מטרתו העיקרית של מבצע "אבירי לב" - העברת מסות של שריון לשטחי התמרון ממערב לתעלה. נסיך אמצעי הצליחה - גשר הגלילים - החל למלא את ייעודו רק ב-19 באוקטובר, לאחר שהמסה העיקרית של יחידות אוגדה 162 וכוחות נוספים כבר עברו על גבי גשר הדוברות והתמסחים.

לא הצליחו להיחלץ. הדוברת הנוותרת המשיכה לתפקד עד ל-20 באוקטובר, בעיקר במשימות של פינוי נפגעים מהגדה המערבית¹⁶. ב-21 באוקטובר פונו שרידי גדוד ה"תמסחים" ל"לקקן". פעילות העברת הכוחות נמשכה כל אותם ימים תחת הפגזות רצופות שבהן נפלו 19 מחילי מערך הצליחה, ונפצעו עשרות, ביניהם מג"ד הדוברות ומג"ד ה"תמסחים".

אחרית דבר

עם התבהרות ערפילי הבוקר של 16 באוקטובר, התברר כי אמצעי הצליחה שנחשבו לנחותים מכולם - "התמסחים", הם הכלים שהצילו את המצב. אילולא הספיקו לשפץ 19 "תמסחים" בשנים 73-71, לפני שיצאה ההוראה להפסיק את הפרויקט, לא היה לצלח"ל במה להעביר טנקים לגדה

המשיך לתפקד בדרך זו במשך 6 ימים, ועליו עברו עיקר הכוחות של אוגדות 162 ו-252, והשלמות של אוגדה 143.

במקביל המשיכו 2 דוברות ה"תמסח" שנותרו להעביר כוחות של אוגדה 162 - טנקים, תותחים מתנייעים, נגמ"שים וזחל"מים, ודרגים. במהלך 17 באוקטובר נפגעה אחת הדוברות מפגז באחת הרמפות, אך המשיכה לתפקד כדוברת חד כיוונית. עד ליל 18 באוקטובר הועברו לגדה המערבית 165 טנקים, שאת רובם העבירו דוברות ה"תמסח". בליל 18 באוקטובר ספגה הדוברת השנייה פגיעה כשהיא עמוסה ב-2 טנקים של חטיבה 500, התהפכה וטבעה. שני הטנקים צללו לקרקעית התעלה. אנשי צוות הדוברת הצליחו להיחלץ וחולצו על ידי סירות גרר. 6 מאנשי הצוות של 2 הטנקים, שהיו עם מדפים סגורים בשל הפגזה,

הערות:

7. עדויות אילן מעוז ונדב מן, תחקיר המלחמה חטיבה 421, <http://www.421.co.il/?CategoryID=578&ArticleID=404>
8. אבן ומעוז, עמ' 131; ע' אוב, **צליחה**, דביר, 2011, עמוד 93; דוח צליחה אוגדה 142, עמוד 13; דורון, עמודים 159-158.
9. שיחות בין מפקד האוגדה לסגן מפקד האוגדה, בין 23:00-23:45, רשת הקשר האוגדתית "בשור", אתר חטיבה 14, <http://www.hativa14.org/pdf.2349-il/Uploads/dbsAttachedFiles/2330>
10. עדות אילן מעוז, תחקיר 421.
11. עדות מפקד אגד הצליחה, בכנס סיכום מלחמה בפיקוד הדרום, 24 ביולי 1974, עמוד 3.
12. עדות נדב מן, תחקיר 421.
13. הקלטות רשת הקשר, אתר חטיבה 421, <http://www.421.co.il/?Cat>, egroupID=322&ArticleID=464
14. עדות נדב מן, תחקיר 421.
15. דורון, עמ' 190-194, 199.
16. דורון, עמ' 206, 214-212, 216.

- * מבצע "אבירי לב" היה מבצע צליחת תעלת סואץ במלחמת יום הכיפורים על ידי אוגדה 143 בפיקודו של אלוף (במיל') אריאל שרון. חטיבה 421 הייתה חטיבת מילואים במסגרת אוגדה 143, בפיקודו של אל"ם חיים ארז (טנקי מגח - פטון M48A3).
1. ראה: עודד מגידו, סא"ל (במיל'), **גרירת גשר הגלילים בליל צליחת התעלה - מיתוס, טעויות והשמצות**, שריון 41, יוני 2012.
 2. על פיתוח דוברות המצופים (יוניפלוט) ואמצעי הניוד שלהן ראה: שאול נגר, אל"ם (במיל'), **צליחה שצלחנו וניצחנו**, שריון 19, אוקטובר 2003; ע' דורון, **שירות בנתיב הצליחה**, אופיר-ביכורים 2011, עמודים 39-40, 51-52, 62-63.
 3. על תולדות רכישת וקליטת ה"תמסחים" בצה"ל ראה: אורי גזית, **ה"תמסח" עובר בסך**, שריון 11, מארס 2001; דורון, עמודים 88-85, 97, 97, 105-106.
 4. דורון, עמוד 138.
 5. י' אבן (אלוף במיל') וש' מעוז (אל"ם במיל'), **בנקודת הכובד**, מודן-מערכות 2012, עמוד 147.
 6. אבן ומעוז, עמוד 131.